

Strålevett

Medlemsblad - Foreningen for el-overfølsomme

Utgave 1 2015

INNHold

side

FORSKNING

- Elektrotåka skaper sykdom
– og vi vet hvordan 2
- Mobilstråling fremmer kreft 6
- Kan dyr virkelig sanse at et
jordskjelv er i anmarsj? 7
- Fengsel, gapestokk eller debatt? 8

FELOS MEDLEMSSIDER..... 9

- Viktig melding om
årskontingent 13

STRÅLINGSMILJØ

- Historien om en kjøkkenhette 17
- Kirkengen Økologiske Hagebygd .. 18

LOKALLAGENE VÅRE

- Stavanger lokallag..... 20

BOKOMTALE

- Sannheten på bordet..... 22
- Matbutikken 23

MOBI KIDS

Det er klart det betyr mye for eloverfølsomme hvordan omverdenen innretter strålingsmiljøet. Der betyr mye også for barn, som skal vokse opp i dette miljøet og blir eksponert fra første spirende livstegn.

I Frankrike har den nye loven som forbyr trådløse nett i barnehager nylig trådt i kraft. Fra før har Frankrike som kjent forbudt mobilbruk i barne- og ungdomsskoler. Forsikringsselskapet Lloyds presiserer nå at de ikke forsikrer mot skader fra wi-fi. Mobilstråling har de utelukket lenge. *(artikkelen fortsetter s 2)*

Når vi slår opp på hjemmesiden til Statens Strålevern, møter vi dette hovedoppslaget:

”Mobiltelefoner er blitt ett av våre vanligste og viktigste kommunikasjonsmidler. Forskning knyttet til mobilbruk har pågått i snart 20 år. Den viser at det ikke er farlig for helsa å bruke mobiltelefonen”.

Jeg vil tro det foregår noen interessante interne samtaler på Statens Strålevern etter at professor Alexander Lerchl publiserte sine resultater som bekrefter at mobilstråling fremmer kreft (se omtale side 6). Lerchl hadde lenge en sentral posisjon i det tyske strålevernet, ICNIRP og WHO's kreftpanel, hvor han har vært den fremste hauken av alle. Når autoritetene gjør helomvending kan mange føle seg på usikker grunn.

Det forskes videre, og ikke overraskende får barnas situasjon mer oppmerksomhet etter at flere studier allerede viser at barn og unge er mer utsatt enn voksne. En ny stor studie som omfatter 14 land ser på 1000 tilfeller av hjernesvulst hos barn og unge i alderen 10-24 år. Prosjektet heter MOBI KIDS og ledes av Elisabeth Cardis, som også ledet den store Interphone-studien. Norge deltar ikke i dette samarbeidsprosjektet.

Elisabeth Cardis opplyser til Strålevett at Norge ikke ble invitert med fordi det var begrensede midler og fordi hjernesvulst blant barn og unge opptrer sjelden og at de måtte ha med land med større befolkningsgrunnlag. Altså noen gode grunner. Men det er tankevekkende at verken Norge, Sverige, Finland eller Danmark er med. Tilsammen er det mange barn i Norden som har brukt mobil lenge. Resultater fra prosjekter blir publisert i 2015-2016.

FORENINGEN FOR EL-OVERFØLSOMME

www.felo.no

Vi gjengir her del 2 av samtalen mellom Einar Flydal og Martin Pall.

Del 1 er å finne i forrige nummer av Strålevett. Intervjuet i sin helhet kan leses på bloggen einarflydal.com. Martin Palls foredrag på Litteraturhuset i Oslo 18. oktober ligger nå med norsk og svensk teksting flere steder på YouTube og er sett av rundt 45.000. En av adressene er: http://youtu.be/_Up8bqiJN2k.

“EMF fører til overdreven aktivitet i de spenningsstyrte kalsiumkanalene i cellene, de såkalte «voltage gated calcium channels» (VGCC).

“Dette funnet er selve kjernen: Det gir, for første gang, en plausibel fysiologisk mekanisme for at EMF virker inn”, sier professor emeritus Martin L. Pall i samtale med Einar Flydal.

Professor Martin Pall:

Elektrotåka skaper sykdom – og vi vet hvordan

■ Av Einar Flydal

Einar Flydal: Dine funn gir vidtrekkende perspektiver: Hvilke andre levende vesener har slike kalsiumkanaler? Og hva forventer du vil være virkningen på disse skapningene?

Martin Pall: Alle flercellede dyr har kalsiumkanaler. En av studiene jeg har sett på, viste at kalsiumkanalblokkere opphevet virkningene av EMF på muslinger. Så selv i bløtdyr, som selvsagt bare er meget fjernt beslektet med mennesker og andre pattedyr, ser det ut til at elektromagnetisk stråling påvirker gjennom den samme mekanismen som hos pattedyr – de spenningsstyrte kalsiumkanalene. Det har også vært gjort studier som har funnet virkninger av selv ganske svake elektromagnetiske stråledoser i planter. Så vidt jeg vet har ikke planter kalsiumkanaler, men de har andre spenningsstyrte ionekanaler som regulerer hva som går inn og ut gjennom celleveggene. Det kan godt hende at slike kanaler i planter blir påvirket av elektromagnetiske felt. Men dette kan jeg altså ikke noe om.

Einar Flydal: Her er det fristende for meg å skyte inn at jeg har sett mange historier om innvirkningen av EMF på dyr og planter som jeg har tatt med en klype salt. I farten kommer jeg på historier om tyske kalver som gresser under mobilmaster og utvikler grå stær, og om spanske observasjoner av at trær rundt mobilmaster viser tegn på mistrivsel. Slike historier kan jo være ganske så spesielle og upresise, og lette å angripe som useriøse – særlig hvis utgangspunktet er at det ikke kan gå an. Men når det først fins en forklaring som gjør det mulig, slik som din forklaring med de spenningsstyrte ionekanalene, så gir jo disse historiene mening. Det betyr jo selvsagt ikke at de automatisk skal tas for god fisk, men det betyr at vi som sannhetssøkende skeptikere ikke kan avfeie dem før vi har sjekket ut om de holder vann som forskning. For har du rett, så er det jo nå det motsatte standpunkt og det motsatte funn som har formodningen mot seg – altså at det ikke skulle finnes noen virkninger!

STRÅLEVETT

Medlemsblad til Foreningen for eloverfølsomme (FELO)
Utgis fire ganger årlig.

FELOs epostadresse: post@felo.no
FELOs kontaktelefon 33 48 13 00
(tirsdager 10-12 og 15-17)

I redaksjonen:

Solveig Glomsrød (redaktør)
Bente Gilbu Tilset
Marit Kaarhus
Lena Kjeøy

Sendereffekten på trådløse nett kan svært lett justeres ned til langt lavere effekt, for den er dårlig dimensjonert, med eksponeringsnivåer 1 000 til 10 000 ganger høyere enn nødvendig i nærheten av antennene. Problemet er ganske enkelt at det ikke har vært noe fokus på dette problemet. Selv om man justerer ned, er det likevel ikke problemfritt å bruke trådløse nett i skolen, for et helt klasserom av bærbare datamaskiner som kommuniserer tilbake til Wi-Fi-antennen skaper svært sterke felt på liten plass. Jeg mener at det er bedre å gå tilbake til kabling av datamaskinene i skolen. Da unngår man helt slike unødvendige eksponeringer.

Til mobiltelefoner kan man bruke ørepropper, headset eller høytalerfunksjonen. Alle tre alternativer gir vesentlig lavere eksponering. Alle som kjøper en mobiltelefon, bør få med øreplugg eller hodetelefoner. Mobiltelefonene kan man bære i små poser som er skjernet på den siden som man vender inn mot kroppen. Slik kan eksponeringen bli sterkt redusert.

Trådløse fasttelefoner er dårlig designet både i USA og i mange andre land. Soklene er basestasjoner som sender 24 timer i døgnet. Det fins trådløse telefoner i Europa der soklene bare kringkaster når telefonen er i bruk.

Einar Flydal: Som gammel televerksmann kan jeg skyte inn at den nye tekniske standarden heter EcoDECT. Den gamle het DECT, og stråler kraftigere enn mobiltelefoner – uansett om den brukes eller ikke.

Martin Pall: EcoDECT burde selvsagt være eneste DECT-alternativet. De fleste trådløse fasttelefoner er dessuten utformet slik at de kan brukes ca. 60 meter unna basestasjonen. Vi trenger sjelden så lang avstand. Ved å senke signalstyrken slik at dekningen reduseres til 6 meter, kan man redusere eksponeringen fra telefonen til en hundredel. Hvis man designer om antenner og andre egenskaper ved slike telefoner, kan man uten tvil få til andre forbedringer i tillegg. Ved å endre utformingen av telefonantennene i både de trådløse fasttelefonene og mobiltelefoner kan man redusere eksponeringen av hodet. Mens vi venter på bedre apparater, ville det være lurt å bruke de gammeldagse snortelefonene til de fleste samtaler.

Mobiltelefoner og antennenårn for andre mikrobølge-sendere kan re-designes slik at de gir lavere maks-eksponeringer nær tårnet. I Østerrike har man foretatt slike designendringer og dermed redusert eksponeringen til 1/1000. Det fins ingen grunn til at tilsvarende tiltak ikke kan gjøres andre steder.

Einar Flydal: Det er store perspektiver i det du arbeider med – perspektiver som jeg aldri har hørt noen berøre i mine 40 år med informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Jeg har aldri truffet folk i bransjen som har arbeidet med stråleproblematikk, ikke en gang som en slags føre var-aktivitet for bransjen. Alle, meg selv inklusive, har vært fascinert av forsiden av medaljen – ikke baksiden. Er det så få mennesker som arbeider med slikt? Og hvorfor er du alene om å finne fram til dette?

Martin Pall: Nei, det står selvsagt svært mange mennesker kloden rundt bak alle de publiserte artiklene som jeg har brukt til mine analyser, og de fortjener en masse heder! Men ingen andre har tatt den tilnærmingen til materialet som jeg har gjort. Det er sannsynligvis tre grunner til det: 1. Ingen gir deg lønn for å drive med slikt. 2. Det trengs noen med stor bredde og dybde i sin vitenskapelige bakgrunn, og det fins svært få personer som har det. 3. Det er veldig vanskelig, og det trengs forferdelig mye konsentrasjon.

Einar Flydal: Dessuten har du jo kommet inn fra siden, fra din interesse for de «uforklarlige» lidelsene som du har funnet forklaring på. Historien viser at det svært ofte er fra uventet hold at de vitenskapelige gjennombruddene kommer: det trengs et annet blikk. I en av dine artikler nevner du et tilfang på rundt 20 000 forskningsartikler. Hvordan er det praktisk mulig å ha overblikk over noe slikt? Å arbeide med slike mengder, med tusenvis vitenskapelige rapporter? Har du en stor stab bak deg?

Martin Pall: Svaret på det siste spørsmålet er et klart Nei. Ingen enkeltperson kan lese, enn si mestre, tusenvis av vitenskapelige artikler. Hva man derimot kan gjøre, er å gjøre søk i PubMed og andre databaser for å få et mål på antall artikler som fins der ute i verden innen enkelte emner, for eksempel artikler om virkninger av EMF ved lave sendereffekter. Det er ikke lett, men det er mulig. Når du bruker PubMed, kan du f.eks. lete fram en undergruppe av disse artiklene som omhandler terapeutiske effekter av pulserende mikrobølgefelt. Der er om lag 7 000 slike artikler, og disse handler altså om ikke-termiske virkninger av EMF. Dette er altså allment aksepterte, ekte og reproducerbare biologiske virkninger – til tross for at de inntreffer ved strålingseffekter som ligger godt under sikkerhetsstandardene. Så slik dokumentasjon fins altså, selv om det hevdes at slike virkninger ikke kan finnes! Det er jo straks et funn.

Det fins dessuten mange flere artikler om dette temaet utenfor PubMed-databasen. De refereres til i oversiktsartikler, sammendrag og referanselister. Så anslaget på 7 000 er helt klart for lavt.

Så fins det ca. 1 000 artikler i PubMed om endringer i kalsiumflyt og kalsium-signalering ved eksponering fra svake mikrobølgefelt. Og det fins et tilsvarende antall artikler som omhandler markører for oksydasjonsstress. Etter hvert som du arbeider deg framover på denne måten, utvikler du et visst begrep om hvor enormt omfattende den vitenskapelig litteraturen er som underkjenner grunnlaget for dagens sikkerhetskrav – oppvarmingsparadigmet, altså forestillingen om at bare stråling som gir varme - kan gi skade.

Einar Flydal: La meg runde av denne samtalen med å rette blikket framover: Hvor er, etter din mening, den nye forskningsfronten for sammenhengen EMF, helse og miljø?

Martin Pall: Et framtidsrettet område som vi ikke har vært inne på, er hvordan vi kan utvikle biologisk baserte grenseverdier og sikkerhetstiltak. Det blir et viktig arbeid framover.

Der fins også massevis av albuerom for smarte selskaper som vil profilere seg på sikrere tekniske løsninger. Men der er dessverre få tegn til at større aktører forsøker å utvikle seg i den retningen. I USA hadde vi et stort skifte innen bilsikkerhet fra 1950- og 60-tallet til 1980-tallet. Selskapene begynte å konkurrere på sikkerhet, ikke bare på stil og ytelse. Vi trenger et tilsvarende skifte i elektronikkindustrien. Det kan vi få dersom folks kunnskap blir så god at de forlanger det, men sannsynligvis ikke ellers.

Einar Flydal: Ja, jeg har sett at FDA, USAs parallell til

Mattilsynet, var ganske så tøffe overfor mobilbransjen på midten av 1990-tallet – med krav om merking og forskning, og med trusler om strenge tiltak hvis forskningen viste fare. Men så nærmest ga FDA opp og overlot til bransjen å regulere seg selv, til tross for at faresignalene kom i bøttevis. George Carlo beskriver det i detalj i sin bok «Cell Phones».

Martin Pall: Ja, det er lite fremgang i arbeidet med å utvikle nye sikkerhetsstandarder. Og nylig kom det en kanadisk ekspertvurdering av forskningen rundt EMF og helse. Der fortsetter man å forsvare oppvarmingsparadigmet, og overser de overveldende vitenskapelige bevisene på at dette ikke lenger gir noe fornuftig handlingsgrunnlag, og følgelig heller ikke gir noe fornuftig grunnlag for å fastsette strålegrenser.

Einar Flydal: Du har alt sendt meg en upublisert artikkel der du tar for deg den kanadiske ekspertkomisjonens rapport. Jeg kan vel røpe følgende: Du lister opp ni omfattende og alvorlige feil og mangler ved analysen. Og du slår fast at alle forskningsresultater som kan sies å støtte deres konklusjoner, er av det slaget som regnes som svakeste form for bevis, nemlig resultater som kan gi støtte for mange ulike antakelser. Samtidig motsies deres meninger av tusenvis av studier som teller som den sterkeste typen bevis, dvs. de viser at deres synspunkter åpenbart er feil. Faktisk har vi en helt parallell situasjon her i Norge med den nevnte rapporten fra Folkehelseinstituttet. Kritikken mot denne rapporten (Glomsrød & Solheim 2012) har gått på mange av de samme poengene, om enn i litt mindre elegant innpakning enn din utførlige, kompakte, akademiske, og overlegent presise engelsk!

Takk for denne interessante samtalen!

Mobilstråling fremmer kreft: Ny forsknings om radiofrekvent stråling og kreft tvinger mobilindustrien i knestående

■ Av Solveig Glomsrød

En ny studie viser at radiofrekvent stråling stimulerer svulstdannelser hos mus ved strålingsnivåer på 0,04, 0,4 og 2W/kg – langt under grenseverdien for personeksponering på 4 W/kg. Det betyr at termiske

effekter kan utelukkes og andre forklaringsmodeller må benyttes. Resultatene viser også at de laveste strålenivåene i forsøkene hadde sterkest effekt.

Professor Alexander Lerchl ved Jacobs Universitetet i Bremen er hovedforfatteren. "Våre resultater viser at elektromagnetiske felt opplagt fremmer veksten av svulster" sa Lerchl i en pressemelding fra Jacobs Universitetet i Tyskland. Dette varsler en ny giv i forskningen om stråling og helse.

Alexander Lerchl er en godt kjent og svært omstridt figur innen forskning på stråling og helse. Han har vært finansiert av den tyske mobilindustrien og vært den mest iherdige av skeptikerne når det gjelder å avvise eller benekte helseskader av svake elektromagnetiske felt. Han ble ikke gjenvalgt til WHO's kreftpanel da RF-stråling og kreft ble klassifisert som mulig kreftfremkallende i 2011. Begrunnelsen var at han lenge ikke hadde egen forskning å vise til.

Den traff, tydeligvis. I ettertid har han klart noe som knapt noen har klart før ham. Lerchl har gjennomført en studie som er en tro kopi av en tysk studie fra 2010 som viste at stråling fremmer kreft, og han har klart å få sin

studie finansiert av det tyske strålevernet. Det er det tyske strålevernet som har designet forskningsopplegget, i følge pressemeldingen fra Jacobsuniversitetet.

Den nye studien markerer en helomvending fra Lerchls side, og får ekstra tyngde siden den bekrefter resultatene fra den tidligere tysk studien utført av Tillmann og medforfattere i 2010. Dermed er en av de viktigste kravene om at forskningsresultater må kunne gjentas og bekreftes, oppfylt. Det finnes allerede en rekke epidemiologiske studier som viser sammenheng mellom mobilstråling og hjernesvulst. Forskere som vil klassifisere radiofrekvent stråling som sannsynlig kreftfremkallende har nå fått svært sterke kort på hånden.

Lerchl avslutter den innledende kortomtalen av studien sin med at resultatene deres kan hjelpe til å forstå den stadig rapporterte økningen i forekomst av hjernesvulst blant storbrukere av mobiltelefon. Jeg gikk tilbake til pressemeldingen for å sjekke hvordan han formulerte seg der. OOPs.....something seems to have gone wrong, the page you are looking for either does not exist or has been moved (noe har gått galt, siden du ser etter eksisterer enten ikke eller har blitt flyttet). Der har noen fått det travelt! Linken fra omtalen av pressemeldingen i Microwave News kom fort ut av drift. Men pressemeldingen er fortsatt å finne på universitetets hjemmeside. Men har den samme ordlyden som før? Her står mye på spill, tydeligvis.

Lerchl tar en kjapp en når det gjelder å vise til tidligere forskning. Han åpner med at det store flertallet av in vitro og in vivo studier ikke fant virkninger på kreft av mobilstråling. Så slapp han å gå nærmere inn på alt han

har benektet, og dessuten refererte han heller ikke til Hardells arbeider. Styrken ved studien hans er at den omhyggelig repeterer den forutgående tyske studien fra 2010 som viser økt kreftforekomst i form av flere og større svulster etter stråling. Det er påfallende at ingen har gjort tilsvarende ordentlig arbeid for å bekrefte eller avkrefte resultater i andre sammenhenger. Når det tyske strålevernet nå har demonstrert vilje til dette, kan man spørre seg hvorfor andre lands strålevern, inklusiv vårt eget, bare har sittet på gjerdet og beklaget seg over at studier

som viser slike skader ikke har latt seg bekrefte. Lerchl sier rett ut at såkalte repliseringsstudier uheldigvis ofte avviker litt eller betydelig fra de originale studiene. Underforstått har de ikke kunne gjøre nytte for seg av den grunn. Dette har vært et tema lenge i stråledebatten, og fraværet av vilje til å skaffe fram slik kunnskap bør være beklemmende for strålevernmyndigheter. Hvem trenger påskekrim når det stormer som dette i stråleverdenen?

Jordskjelvvarsling og EMF: Kan dyr virkelig sanse at et jordskjelv er i anmarsj?

■ Av Solveig Glomsrød

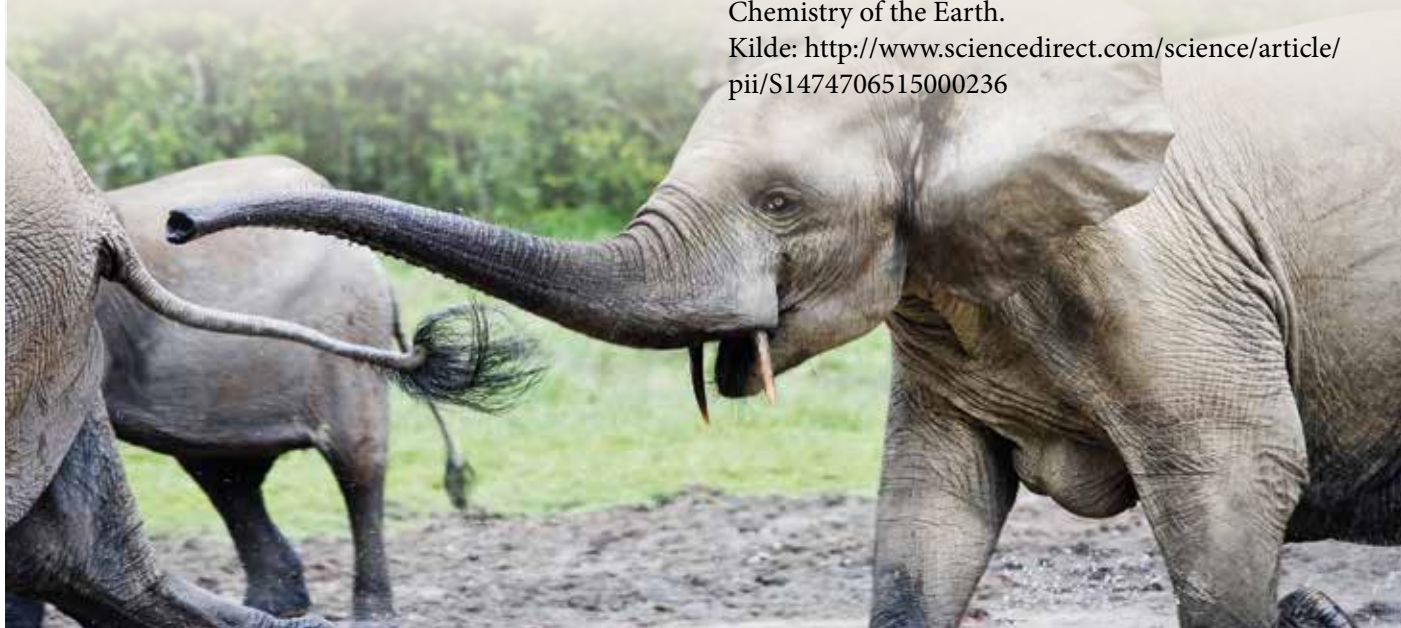
For første gang har forskere funnet indikasjoner på at dette virkelig er tilfelle, og hypotesen deres er at elektriske ladninger i luft er det som gjør dyrene urolige. Anekdoter om merkelig dyreatferd før jordskjelv går tilbake til det gamle Hellas, men ingen har hittil kunnet underbygge dette med harde fakta. Men nå har forskere ved San Jose State University i California gjort nettopp dette i forbindelse med et kraftig jordskjelv i Peru i 2011. Ved et sammentreff hadde en nasjonalpark i området satt ut foto-feller som registrerte bevegelsene til dyrene i månedene før jordskjelvet. I god tid før skjelvet viste foto-fellene et livlig dyreliv, men antall dyr som var ute og gikk falt dramatisk ettersom skjelvet nærmet seg. De gikk simpelthen i skjul.

Hypotesen til forskerne var at stress og gnisninger nede i jordskorpa skaper elektriske ladninger som når opp til overflaten og lader partikler i luften. Disse elektriske feltene burde i så fall være målbare, og forskerne fant faktisk store forstyrrelser i tiden før jordskjelvet når de sjekket målinger fra 2 mottaksstasjoner for svært lavfrekvente elektriske felt.

Slik samvariasjon er ikke noe bevis, men en interessant pekepinn, framfor alt om hvordan forskningen kan videreføres. Og kanskje har man funnet et lavkost varslingssystem uten bruk av satellitter? Rottene viste seg å være mest sensitive for seismisk aktivitet. Forfatterne viser til at de elektriske feltene kan øke serotoninnivå i blodet og føre til rastløshet, hyperaktivitet og agitasjon hos både dyr og mennesker.

Artikkelen er publisert i tidsskriftet *Physics and Chemistry of the Earth*.

Kilde: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1474706515000236>

Fengsel, gapestokk eller debatt?

■ Av Solveig Glomsrød

Eileen O'Connor er direktør for UK Radiation Research trust og gjør en formidabel jobb for strålesaken, blant annet som en aktiv lobbyist i EU- sammenheng.

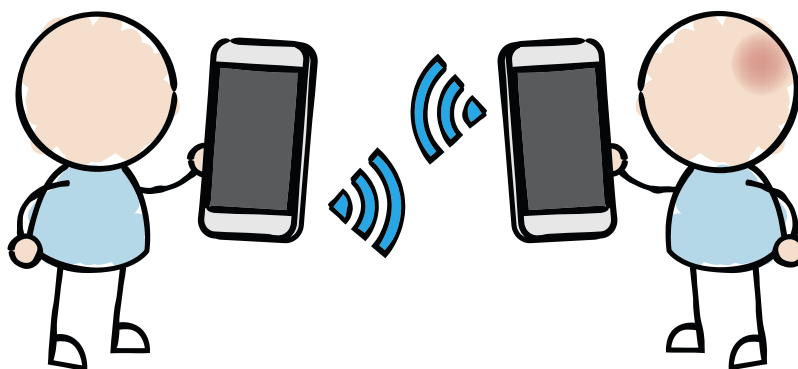
I et gjesteinnlegg på bloggen til Dariusz Leszczynski for en tid tilbake refererte hun fra en

viktig konferanse som EU-kommisjonen arrangerte i samarbeid med den greske atomenergikommisjonen – om EMF og helse. Det var deltakere fra alle nivåer som EU-kommisjonen, Verdens helseorganisasjon (WHO), nasjonale myndigheter, industrien, og miljøorganisasjoner.

Eileen O'Connor påpekte i sitt gjesteinnlegg på bloggen hvor skjev representasjon det var på konferansen, hvor det rådende forskningssynet fikk dominere på bekostning av kritiske stemmer. Et viktig ankepunkt var at Hardells arbeider ikke var referert i SCENIHR-rapporten, som utarbeides av EUs vitenskapelige komite for framvoksende og nylig identifisert helserisiko.

Hun minnet om at øverste domstol i Italia ga en saksøker medhold i at hjernesvulsten hans var forårsaket av omfattende bruk av mobiltelefon. Så skriver hun i bloggen: O'Connor framhevet (på konferansen, red.) det faktum at dagen etter at mobil-kreftdommen falt, fant Italias rettsvesen 6 forskere skyldige i mord – fordi de feilaktig unnlot å forutse og varsle et jordskjelv. Alle ble dømt for å gi unøyaktige og ufullstendige og selvmotsigende informasjon om farene i forkant av et ødeleggende jordskjelv som drepte 309 mennesker i byen L'Aquila. "Denne rettsavgjørelsen er viktig, i og med at vi er vitne til en gjentakelse i EMF-debatten", framhevet O'Connor.

Med dette viser Eileen O'Connor sympati for og tro på at forskere skal stilles rettslig ansvarlig for sine vurderinger.

Er det noe vi bør applaudere? Vi kan være 100 prosent sikre på at EMF skader vår egen helse, men når det gjelder forskning er det alltid en usikkerhet til stede.

Dommen i Italia sendte sjokkbølger gjennom forskningsmiljøer internasjonalt – mange forskere innen katastrofebygging sluttet å gi råd etter denne dommen i frykt for strafferettslig forfølgelse. (The Economist 15 November 2014). Det er lett å se for seg et skrekkscenario for all miljøforskning hvis dette ble arbeidsbetingelsene.

Tenk om alle forskere med resultater som viste at EMF forårsaket kreft ble dømt til lange fengselsstraffer fordi det siden viste seg at det var miljøgifter som var synderen?

Domstolen i Italia tok til vettet. To år etter at dommen falt ble de 6 forskerne frikjent – en stor lettelse for forskere over hele verden.

I 2012 ble Nord-Italia rammet av enda et alvorlig jordskjelv. En rapport fra et internasjonalt team av geofysikere viser til at hyppige, mindre jordskjelv forårsaket av utvinning av olje og gass kan ha trigget et større skjelv ved å danne stress mellom strukturer i jordskorpa. Tilsvarende mistanker var også til stede i forbindelse med jordskjelvet i L'Aquila.

Den opprinnelige dommen mot de 6 forskerne var et resultat av uvitenhet blant publikum og rettsapparatet om den alltid nærværende usikkerheten i forskningen. Vi må forholde oss til denne usikkerheten på andre måter enn ved å trekke forskere for domstolene.

I disse dager kom den mest utskjelte forskeren på mobilindustriens side med en studie som slår bena under det termiske paradigmet – det vil si at bare oppvarming av kroppsvev skader helsen. Burde han ha sittet i fengsel framfor å bidra til slagkraftig kunnskap om sammenhengen mellom mobilstråling og kreft?

Historien om en kjøkkenhette

■ Av Bente Gilbu Tilset

Dette kan høres ut som en ganske kjedelig og uvesentlig sak. Men eloverfølsomme må ofte velge mellom å enten bli uvel av kjøkkenvifta eller av tett matos.... så for meg er ombygging av kjøkkenhetta vårens foreløpig beste nyhet!

Jeg hadde tidligere en vanlig kjøkkenhette, med motor plassert omtrent i hodehøyde – og den kunne jeg definitivt ikke bruke! Så kjøpte jeg et sentralanlegg, med selve motoren på loftet og styringsenheten med filter og lys over komfyren. Dessverre inneholdt styringsenheten en transformator – og det gikk ikke an å få tak i hette med akseptabel belysning. Så jeg endte opp med å koke i halvmørke, fortsatt med minst mulig røring i grytene....

Jeg tenkte på muligheten for å bygge om kjøkkenhetta. Dette ville føre til at man mistet typegodkjenningen - og produsenten mente at dette ikke ville bli akseptert av forsikringsselskapene, i tilfelle brannfare. Jeg slo meg lenge til ro med dette svaret.

Men da vifta stanset og vi uansett måtte ha elektriker for å reparere den, tok jeg kontakt med NEMKO og presenterte problemstillingen for dem. Da fikk jeg til svar at en elektriker måtte vurdere ombyggingen, men at det i prinsippet ikke er noe problem å flytte ut trafo, så sant installasjonen blir gjort forsvarlig. Dermed kunne vi gå i gang!

Elektrikeren min bygde om hetta, plasserte trafoen i skapet ved siden av komfyren og fikk byttet sokkel til lyspæra, slik at jeg nå kan bruke gammeldags glødepære. Da trafoen var plassert, laget jeg en skjerming av

Her rører jeg i gryta med kjøkkenvifta og lyset på – og feltet er nå bare 18 nT i hodehøyde. Det er bra nok for meg. Innfelt bilde: Slik ser det ut i kjøkkenskapet mitt. Trafoen er dekket med my-metall. Dermed er magnetfeltet vesentlig redusert.

my-metallfolie og la rundt. Kontrollmålinger viste at feltet ble redusert til ca. en hundredel av det opprinnelige. Feltet i hodehøyde ved komfyren er nå akseptabelt, og jeg kan både se maten jeg lager, røre i den og bruke avtrekk uten at jeg blir dårlig!

My-metallfolie

Dette er en spesialfolie som stanser magnetfelt. Den virker ved at det magnetiske feltet heller går inni metallet enn ut i lufta rundt. For å oppnå god skjerming, er det viktig å legge folien på riktig sted, i riktig retning – og å unngå å brette den. Man må kontrollmåle før og etter, og kanskje prøve seg litt frem for å finne ut hvor mange lag man trenger – og i hvilken retning. Selv kjøpte jeg folien for mange år siden på <http://www.lessemf.com/mag-shld.html>. Der er det også gode bruksanvisninger for hvordan folien skal plasseres. Folien er relativt kostbar, rundt 2000 kr. pr. m², men den kan være vel verd investeringen. Det finnes folier med effektivitet for forskjellige frekvensområder, så det er viktig å vite noe om feltet man skal skjerme før man går til innkjøp. Dersom man kjøper fra utlandet, må man også være oppmerksom på at frakt og toll kommer i tillegg til oppgitt pris. Så vidt jeg vet, kan my-metall nå også kjøpes hos Baldron i Norge.

Kirkengen Økologiske Hagebygd

■ Av Bente Gilbu Tilset

På FELOs årsmøte og i forrige nummer av Strålevett ble Kirkengen Økologiske Hagebygd presentert. Dette er en hytteby som vi håper kan egne seg som bolig og/eller fritidsboliger for eloverfølsomme. På årsmøtet ble det nedsatt en arbeidsgruppe som nå jobber videre med saken. Jeg tok en prat med Simen Myrberget som leder gruppa – og det er tydelig at gruppa er aktiv og tar jobben på alvor.

Simen har jobbet med markedsføring, film og foto for næringslivet. Etter at han ble eloverfølsom og kjemisk overfølsom har han utdannet seg innen helse og han arbeider nå som kostholdsveileder. Han er svært interessert i bærekraftige bomodeller og økologisk jordbruk og drømmer om å kunne bo på et sted hvor man kan dyrke økologiske grønnsaker og gjerne ha frittgående høner. Med denne bakgrunnen skulle han ha forutsetninger for å dra prosjektet vel i havn!

Allerede 24. mars var en gruppe på syv personer på befaring. De fikk se hele område og var inne i hus av alle de tre typene. Rommene er generelt små. Dermed blir det ikke så stor avstand til elanlegget i veggene. Ettersom anlegget

ikke er skjermet, kan det være nødvendig å bygge om elinstallasjonen for dem som er overfølsomme for elektriske felt (50 Hz). Gulv og benker er litt slitt etter utleie og man må regne med en liten jobb med å slipe ned og overflatebehandle disse. Husene er dessuten bygget for å være fritidsboliger, så standarden er enkel, og oppgradering av bad kan være aktuelt for dem som ønsker å bruke husene som helårsbolig.

I øyeblikket jobber gruppa med å utarbeide forslag til vedtekter for området. Dette er viktig. De som kjøper seg inn må vite hvilke regler de vil ha å forholde seg til. Det vil ikke være krav om at eierne må være eloverfølsomme, men alle vil måtte overholde regler som begrenser bruk av bl.a. trådløs teknologi og forskjellige kjemikalier. Dermed vil man kunne ha kontroll over strålingsmiljøet på eiendommen. Man har imidlertid ingen garanti når det gjelder fremtidige anlegg på områdene rundt. Det er ikke avklart om en omregulering til helårsbolig vil være ønskelig eller nødvendig. Men det er også et moment som gruppa jobber med.

Foreløpig er det ca. 20 personer som står på lista over interessenter. Men arbeidsutvalget regner ikke med at alle disse vil kjøpe seg inn når det blir aktuelt. Det er derfor fortsatt mulig å melde sin interesse. Arbeidsutvalget ønsker å ha et levende bo-miljø rundt seg, ikke en

Noen av husene på Kirkengen

ANNONSE

“død hytteby”. Men kan det være akseptabelt om noen få av husene brukes som fritidsbolig eller til rehabilitering.

Man forplikter seg ikke til å kjøpe selv om man står på lista. Men man vil få tilsendt relevant informasjon når den foreligger og være de første som får tilbud om å kjøpe når boligene legges ut for salg.

Fristen for å melde seg på lista er satt til fredag 15. juni. All kontakt skal gå gjennom arbeidsgruppa. Man skal altså IKKE kontakte eier direkte! De som bruker e-post kan skrive til Simen på kirkengen@helseveien.no.

Ellers er Grete Grønnås behjelpelig med informasjon på telefon 69 80 84 64. Hun kan også nås på mobil (sms): 930 57 961 eller ved å skrive til henne.

Adressen er Grete Grønnås c/o Lading, Skiveien 110, 1816 Skiptvet.

Det er oppløftende å se at dette arbeidet går fremover og jeg gleder meg til å følge saken videre i de neste numrene av Strålevett!

Her er boken

som forteller hvordan jeg forsto at jeg var følsom ovenfor elektrisitet, magnetfelt, mobil-stråling og Wifi.

Er det ikke for godt til å være sant at all denne nye teknologien, det være seg trådløs eller ikke, med alle sine forskjellige strålingsfelt og mikrobølger, at den skal være helt ufarlig?

Min påstand er at det er mange som er syke, og at mange også svært syke, på grunn av disse forskjellige elektromagnetiske felter og strålingstyper.

Kjøp boken på nettet eller hos bokhandleren, eller lån boken på biblioteket.

Forfatter Odd-Erik Helgesen

Stavanger Lokallag

■ Av Bente Gilbu Tilset

I Strålevett vil vi nå starte en serie artikler hvor vi presenterer aktivitetene i lokallagene rundt omkring i landet. Lagene er organisert på forskjellige måter. Noen fungerer mer som samtalegrupper – mens andre jobber mye med utadrettet virksomhet. Redaksjonsgruppa håper at disse presentasjonene vil gi medlemmene bedre kjennskap til mangfoldet i organisasjonen vår og inspirere til nye aktiviteter lokalt og til kontakt mellom de forskjellige lokallagene. Et av de nyeste og mest aktive lokallagene finner vi i Stavanger. Det ledes av Trond Martin Skjerpe. Jeg har tatt en prat med ham for å høre litt om historien bak dette lokallaget, hva de fokuserer på og hvordan de jobber.

Historien startet for åtte år siden, da Trond Martin for første gang fikk høre om symptomer man kunne få av stråling. Dette var en mulig forklaring på plager han selv slet med; han fikk derfor utført målinger både hjemme og

på jobb og begynte å gjøre tiltak for å redusere strålingsbelastningen sin. Han bruker bl.a. beskyttende tekstiler og har blitt kvitt hodepinen han slet med tidligere. Trond Martin har også en sønn som er eloverfølsom, og han har gjort en stor innsats for å påvirke skolen for å få tilrettelegging slik at sønnen kan fortsette å gå der. For to år siden bestemte Trond Martin seg for å øke sin aktivitet innen FELO. Han opprettet derfor et lokallag, og det har nå 35 medlemmer. Trond Martin tar initiativ til aktiviteter og sender ut informasjon på epost til alle, slik at de kan være informert om lokale aktiviteter som Trond Martin drar i gang. Og det er ikke lite....

Hovedmålet er i øyeblikket å få politikerne i Stavanger til å vedta at foreldre må gi samtykke dersom barna deres skal utsettes for kontinuerlig stråling fra mobilmaster og trådløse nett på skolen. Barn er en spesielt sårbar gruppe. Fysiologisk sett er de ikke "små voksne", bl.a. vil stråling trenge lenger inn i hjernen på barn. I tillegg har de forhåpentligvis et langt liv foran seg. Den stadige økningen i strålingsnivå som vi har i dag vil gi dem en mye større akkumulert strålingsdose enn dagens voksne har fått. Ettersom vi vet for lite om akkumulerte effekter på barn, bør strålingsdosene begrenses så mye som mulig. Et viktig tiltak er derfor å velge kablede løsninger i stedet for trådløse nett for både PC'er og iPad'er som brukes i skolen.

T. v.: Trond Martin Skjerpe snakker med Høyres Lillian Michaelsen på stand utenfor bystyresalen i mars 2015, mens Markus Ingebretsen følger interessert med. T. h.: FELO representanter på plass med informasjon på stand.

For å nå dette målet, har FELO i Stavanger hatt utstrakt kontakt med politikere. De har stilt med mellom fem og nitten personer på stand utenfor bystyresalen ved hvert eneste møte det siste året! Der har de delt ut videoer, DVD'er og bøker til de 67 bystyrerepresentantene. Denne politiske synligheten er det all grunn til å være stolt av – det er ikke mange organisasjoner som klarer å stille med folk på stand gjennom så lang tid. I tillegg sender Trond Martin eposter til politikerne to ganger i måneden og han vil forsøke å få økt synlighet i media i tiden fremover.

Nylig var det en stor aksjon i forbindelse med Einar Flydals foredrag i Stavanger 8. april. Einar presenterte forskning som viser at trådløs teknologi påvirker mennesker og natur og skader kroppen og arvestoffene. I tillegg sa han noe om hvordan vi kan minimere belastningen. Trond Martin trykket opp invitasjoner som ble delt ut til alle lærere, rektorer og helsesøstre i grunnskolen i Stavanger, totalt 2500 stykker!

Videre fremover ønsker Trond Martin å jobbe mer på nasjonalt nivå, bl.a. for å få gjort noe med rapporten fra Folkehelseinstituttet (2012). Solveig Glomsrød og Ida Solheim forfattet en motrapport, men den har ikke blitt tatt på alvor av myndighetene. Bl.a. skriver Statens Strålevern nå på sine nettsider: "Da strålingen vi utsettes for i utgangspunktet er svært lav, er det ikke hensiktsmessig å kable for å redusere eksponeringen." De har også

konkludert med at eloverfølsomhet ikke forårsakes av stråling fra trådløst utstyr eller høyspentanlegg. Disse konklusjonene vanskeliggjør naturligvis arbeidet for eloverfølsomme og for reduserte strålingsnivåer generelt. Trond Martin ønsker også å argumentere mot myndighetenes bruk av grenseverdiene fra ICNIRP, og har i første omgang bedt myndighetene om å oversette disse dokumentene til norsk, slik at de kan være lett tilgjengelige for befolkningen.

Trond Martin har også nær kontakt med fylkeslaget til Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO). Dette arbeidet er i startfasen, men foreløpig har han hatt god nytte av nettverket til FFO, som bl.a. har gitt ham anledning til å presentere FELO på forskjellige skoler. Det er også uformelt samarbeid med Folkets Strålevern. Aktiviteter koordineres gjennom samtaler med Thomas Middelthon, som er styreleder i Folkets Strålevern, og en gammel venn og kollega av Trond Martin.

Det er imponerende hvor mye tid og energi Trond Martin bidrar med til FELOs arbeid. Dersom noen av medlemmene i Stavanger ønsker en mer aktiv rolle, eller andre lokallag ønsker kontakt for å få råd om politisk arbeid, kan Trond Martin kontaktes på e-post trond.martin.skjerpe@tmse.no eller telefon 51 87 40 54.

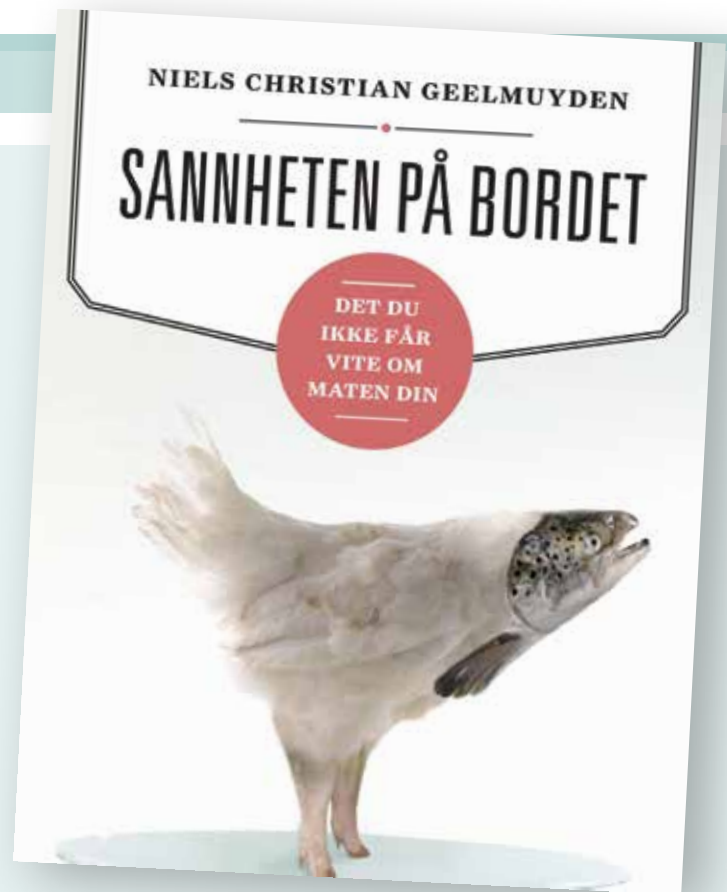
Sannheten på bordet

■ Av Marit Kaarhus

Denne boka gir oss som forbrukere viktig og veldokumentert informasjon om maten som selges i de ordinære matbutikkene landet rundt. Den avslører sannheten om giftstoffer som det ikke gis informasjon om at maten faktisk inneholder. Den forteller om systematisk feilernæring, mishandling og medisinerings av dyrene vi spiser, og om skyggesidene ved genmodifisering, pasteurisering, prosessering og emballering av mat. Boka forteller også om tilsynsorganene som er mer opptatt av å betjene mektige næringsinteresser enn befolkningens helse. Og om all den gode, rene maten som heldigvis fortsatt finnes, og som etter å ha lest boka frister mer enn noen sinne.

”Sannheten på bordet” av Niels Christian Geelmuyden utkom på Cappelen Damm forlag i 2013, og er senere kommet i pocket-utgave i stadig nye opplag. Forfatteren er statsviter og journalist, og er en kjent og prisbelønt forfatter.

Boka er en brannfakkell! Den er så innholdsmettet og veldokumentert at det kan by på problemer for en vanlig mage å svelge og fordøye alt. Selv inntok jeg boka i porsjoner, og svelget den ned med rikelige mengder detox-te, for å skåne belastningen på erkjennelsesorganene. Svært mye av det vi kjøper som mat, og spiser som mat, og tror at gir oss riktig næring og grunnlag for god helse, omtales i denne boka som det motsatte. Hele boka er en oppsiktsvekkende og særdeles tankvekkende fremstilling – ikke bare av hva vi egentlig putter i munnen, og som vi kaller mat, men også av hvordan matindustrien tillates å sette befolkningens helse i spill.

Vi er i årenes løp blitt tutet ørene fulle med at det viktigste når det gjelder matinnkjøp er at prisen på handlekurven er lavest mulig. Begreper som matkvalitet, dyrevelferd, tilsetningsstoffer og sprøytemidler har i altfor liten grad vært fremme i mediebildet, mens mantraet har vært priskutt og bunnpris. Denne boka dokumenterer hva den egentlige prisen for dette racet mot ”bunnpris” i realiteten er: ”bunn kvalitet” på maten, som fører til dårlig helse, elendig dyrevelferd, utpint matjord, samt andre miljø-ødeleggelser. Er bunnen nådd nå?

Å lese boka ga meg en følelse av at vi allerede kollektivt har nådd et bunn-nivå, på flere måter. At stadig billigere industrielt fremstilt mat fører til stadig dårligere helse for stadig flere mennesker blir i boka så nitidig og grundig dokumentert at det nærmest svir i øynene. Selv for de av oss som trodde vi visste ganske mye om norsk matproduksjon og mattrygghet, er denne bokas overveldende, faktabaserte informasjonsmengde bokstavelig talt til å miste matlysten av.

Forfatteren har selv vært alvorlig syk, og har opplevd at drastisk kostholdsomlegging har gitt overveldende helsegevinster. Siden hans omlegging av kostholdet var noe han måtte finne ut på egen hånd, uten hjelp fra leger og helsevesen, ønsker han å formidle sin opparbeidede innsikt til alle som er interessert, slik at andre kan komme lettere til sannhets erkjennelse og bedre helse enn hva forfatteren selv gjorde.

For leseren er det både håp og hjelp å finne ved hvert enkelt kapittel sin slutt – for der står det en liste med konkrete råd under overskriften ”Så hva skal vi spise?” For oss som er opptatt av helsefarene ved elektromagnetisk stråling, inneholder boka etter min oppfatning mye nyttig generell bakgrunnsinformasjon om hvordan næringsliv og myndigheter handler. Særlig var kapitlet om oppdrettslaks vondt å lese. Som leser spør man seg: Hvorfor drives næringsvirksomhet på en slik måte?

Hvor er Mattilsynet? Hvor er helsemyndighetene for øvrig, og hvor er politikerne?

Boka anbefales til alle som er opptatt av helse, kosthold, dyrevelferd, etikk i næringslivet, og av myndighetenes urovekkende liberalisering av grenseverdier for giftstoffer i maten. For å vite hva man bør gjøre, gjelder det først å få Sannheten på bordet.

Kjøp boka, les den og bruk den til å bli sterkere og friskere. Kjenner du noen du unner god helse, så kjøp boka og gi dem i gave. Med basis i bokas rikholdige dokumentasjon og nyttige lister over ”Så hva skal vi spise?” blir det lettere å velge når man skal handle mat. Og jo flere som etterspør mat som gjør kroppen frisk, og ikke syk, desto større forbrukermakt får vi til sammen.

Matbutikken

■ Av Marit Kaarhus

I Øvre Eiker kommune, i mitt eget nærmiljø, ble det i fjor sommer åpnet en liten butikk med navnet ”Bra Smak”.

Ekteparet som startet butikken har fortalt meg

at det var boka ”Sannheten på bordet” som utløste deres etablering av butikken. Etter å ha lest boka syns de at tingenes tilstand i norske matbutikker var så ille at noen burde gjøre noe, slik at folk kunne få tak i skikkelig sunn og god mat. Og hvem skulle ellers gjøre noe, hvis ikke de gjorde det?

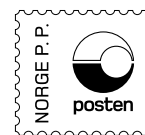
I butikken selger de i all hovedsak økologisk mat, og mesteparten er ”kortreist” dvs. at den er dyrket eller produsert lokalt. Dyrevelferd har høy prioritet, og de har selv besøkt de fleste gårdsbrukene som leverer kjøtt og egg, for å forsikre seg om at dyrene har det bra. De har i grunnen nesten alt man trenger i denne lille oasen, og jeg kaller den bare for ”matbutikken”. Den minner om kolonialen på hjørnet da jeg vokste opp, den var også

liten, men hadde alt, unntatt junk food (søppelmat). For at folk flest, inkludert småbarnsforeldre og trygdede skal kunne handle der til hverdags, har de lav avanse på varene. Og fordi maten er ren og sunn, blir man fortere god og mett, så matbudsjettet behøver ikke øke noe særlig. Fornøyde kunder? Ja, så absolutt, men vi er altfor få, så nå må de legge ned.

Håpet er at de kan starte på’n igjen senere – når mange nok har forstått at de av egen interesse og for sin egen helses skyld må ”handle”, og ikke bare stå på sidelinjen og se på, og vente på at alt skal endre seg selv. For hvis mange etterspør mat som gjør kroppen frisk, og ikke syk, vil etterspørselen bli stor nok til å holde slike perler av noen matbutikker åpne – og ikke bare her i kommunen, men over hele landet. For at ren mat og kortreist mat er framtida, kan det ikke være noen tvil om.

RETURADRESSE:
Foreningen for el-overfølsomme
v/S. Brænd
Løvenskioldsvei 18 B, 1358 JAR

Støttespillere

FELO ønsker nå å starte opp med en ½ annonseside i Strålevett som vi vil tilegne støtteannonser fra næringsliv og kommuner. Hvis du kjenner noen som ønsker å bli bidra med med annonse i vårt neste blad så ta kontakt.

Vi støtter FELO i deres arbeid med å fremme el-overfølsommes rettigheter

FELO takker vår første annonsør for den flotte støtten!

Her kan du få din støtte-annonse!